

Плотніков О. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин*

КОНЦЕПЦІЯ ФРАГМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ: ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ

Фрагментація міжнародного права є однією з найсуперечливіших проблем сучасної юридичної науки. Доктринальні дебати щодо доречності постановки питання про фрагментацію та про характер цього явища не втихають більше десятиліття. Очевидно, що дискусія про фрагментацію буде продовжена, оскільки змінюється сама досліджувана міжнародно-правова реальність. Разом з тим, тривалість дискусії дозволяє підбити певні попередні підсумки.

Початковою точкою доктринального дослідження фрагментації міжнародного права стала доповідь спеціального доповідача Комісії міжнародного права ООН Герхарда Хафнера «Ризики фрагментації міжнародного права», в якому доповідач вказав що внаслідок впливу таких факторів як збільшення кількості міжнародних (в тому числі спеціальних) норм, політичних впливів, відсутності централізованої нормотворчості та розширення сфери охоплення міжнародного права, «міжнародне право стало більш фрагментованим ніж раніше», та що «не існує гомогенної системи міжнародного права» (Хафнер Г. Риск фрагментации международного права, 2000).

Грунтуючись на доповіді Г. Хафнера, Комісія в 2002 році включила тематику фрагментації в довгостроковий план своєї роботи під назвою «Фрагментація міжнародного права: важкості, обумовлені диверсифікацією та розширенням сфери охоплення міжнародного права». Для дослідження теми була створена робоча група Комісії. Під час 58-ї сесії Комісії робоча група представила доповідь, висновки якої були рекомендовані Комісією до уваги Генеральної Асамблеї ООН (The Work of the International Law Commission: Instruments (Russian Language) – United Nations Publications, 2009).

З початком дослідження проблеми фрагментації міжнародного права Комісією виникла теоретична дискусія серед дослідників міжнародного права. Д. Пулковський виділив чотири підходи до вивчення фрагментації, що були запропоновані дослідниками в рамках цієї дискусії:

1. Онтологічний підхід передбачає розгляд питання про існування міжнародного правопорядку та його структуру, в якій відбувається фрагментація;

2. Прихильники нормативного підходу розглядають міжнародне право як систему норм, між якими виникають суперечності, що призводить до фрагментації;

3. Відповідно до третього підходу, міжнародне право слід розглядати в рамках категорії міжнародного правопорядку, а фрагментація зумовлюється зовнішніми впливами;

4. Четвертий підхід передбачає розгляд не стільки різноманітних пов'язаних між собою режимів, скільки погляди правників на те, як ці режими між собою пов'язані (Pulkowski D. Narratives on fragmentation: international law between unity and multiplicity, 2006).

Необхідно відзначити, що сам термін «фрагментація» був запозичений з соціології та соціальної філософії, де під ним розуміється розпад суспільства на групи за різноманітними ознаками, що призводить до розпаду соціальних зв'язків (Дедюлина М. А., Івлиев В. А., Папченко Е. В. Социальная философия: учебное пособие для подготовки к семинарским занятиям, 2006, С. 112).

На ранніх етапах дослідження проблеми фрагментації деякі дослідники розглядали це явище саме в негативному аспекті. Так, Р. О. Колодкін, який був членом Комісії міжнародного права ООН на момент початку її роботи над проблематикою фрагментації, описує фрагментацію як «розпад, розділ або порушення цілого на відірвані, неповні та не пов'язані одна з одною частини» (Колодкін Р. А. Фрагментация международного права?, 2005, С. 40). А. Цимерман та Р. Гофман вважають фрагментацію «ерозією загального міжнародного права», що призводить до суперечностей та втраті визначеності (Zimmermann A. Hoffmann R. Unity and Diversity of International Law, 2006, P. 32). Як проблему, що потребує вирішення, розглядають фрагментацію О. Р. Поєдинок та М. М. Гнатовський (Гнатовський М. М., Поєдинок О. Р. Фрагментация международного права: проблема та можливі шляхи її вирішення, 2008. С. 314-323).

Однак, подальше вивчення тематики фрагментації продемонструвало надмірну песимістичність такого підходу. Необхідно погодитись з думкою Т. Р. Короткого проте, що такі причини фрагментації як відсутність єдиного центру нормотворчості та відсутність субординаційної вертикалі іманентно притаманні міжнародному праву (Короткий Т. Р. Співвідношення понять «правова система» та «система права» щодо міжнародного права, 2007, С. 312). Як відзначає К. Літлей, неможна вважати, що «міжнародне право колись перебувало в стані єдності, а після цього розбилося на шматки. Насправді, міжнародне право завжди було аморфним утворенням» (Lithley C. An institutional hierarchy to combat the fragmentation of international law: has the ILC missed an opportunity?, 2007, P. 262)

Як відзначає Дж. Поувелін, погоджувальна природа міжнародного права неминує призводити до утворення майже такої ж кількості договірних режимів як і кількість проблем, що цими режимами врегульовані (Pauwelyn J. Bridging fragmentation and unity: International law as a universe of inter-connected islands, 2004, P. 903). Як вказує К. Чінкін, яка входила до складу дослідницької групи Комісії міжнародного права ООН, Комі-

сія «вважає фрагментацію природним наслідком експансії міжнародного права» (International law making problems of coherence and fragmentation: A summary of the Chatham House International Law discussion group meeting, 2007).

Необхідно відзначити, що самі явища, пов'язані з фрагментацією міжнародного права, не нові, однак, у роботах, що були опубліковані до 2000 року термін «фрагментація» не вживається. Замість цього писали про плюралізм та різноманітність норм, збільшення кількості підсистем в міжнародному праві (Marschik A. Too much order? The impact of special secondary norms on the unity and efficacy of the international legal system, 1998, P. 213) та зростання кількості суперечностей між джерелами міжнародного права (Nicolaidis K., Tong J. L. Diversity or cacophony? The continuing debate over new sources of international law, 2005, P. 1250). Розгляд документів Комісії міжнародного права ООН демонструє, що всі ці різноманітні терміни були замінені єдиним терміном «фрагментація», яким характеризується ряд явищ розвитку сучасного міжнародного права.

Белогубова О.А.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
ассистент кафедры международного права и международных отношений*

КОЛЛИЗИОННО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ, ОСЛОЖНЕННЫХ ИНОСТРАННЫМ ЭЛЕМЕНТОМ, В МЕЖДУНАРОДНОМ СУДОХОДСТВЕ

Выделение международного частного права в качестве самостоятельной отрасли связывают с наличием специфического коллизионного метода (способа) правового регулирования. Коллизионный метод правового регулирования является специфическим методом, характерным исключительно для международного частного права, его особенностью, и системообразующим фактором.

Международное частное трудовое право не является исключением в отношении использования коллизионного метода правового регулирования. Коллизионный метод занимает важное место в регулировании трудовых отношений, осложненных иностранным элементом.

На наш взгляд, по аналогии с эволюцией коллизионного метода, и изменением содержания коллизионного регулирования в международном частном праве в целом, под влиянием тех же факторов, происходят соответствующие изменения в регулировании трудовых отношений с иностранным элементом в рамках международного частного трудового права.

Коллизионно-правовое регулирование трудовых отношений международного характера может осуществляться как на национально-правовом, так и международном уровне. Для значительного числа государств харак-